

Dimitri Leue als Renaat Braem: "Hij zag niet architectuur als een metafoor voor het leven." FOTO DIRK BIELEN

Braempraat: de Belg en zijn baksteen

VR 28/09 - ZA 29/09 | DESINGEL | ANTWERPEN | WWW.KOORTZZ.BE

Van de Antwerpse architect Renaat Braem (1910-2001) verscheen in 1968 *Het lelijkste land ter wereld*. Vijftig jaar later verwerkt Dimitri Leue het boek tot de theatersolo *Braempraat*.

Het politiegebouw van de Oudaan, de Arenawijk in Deurne of de bib van Schoten: Renaat Braem verrijkte de provincie Antwerpen met veel iconische gebouwen en privé-woningen. "Hij genoot bekendheid als architect en stedenbouwkundige, maar minder als denker", vertelt Dimitri Leue.

"Nochtans plaatsen kenners zijn boek *Het lelijkste land ter wereld* bij de essentiële literatuur over Vlaanderen. Meer dan over bouwkunst, gaat het boek over de kiem van het Vlaming-zijn, onze omgang met elkaar en onze manier van denken en doen. Je steekt wat op over architectuur, maar het boek spreekt niet alleen bouwlustigen aan. Braem fulmineert, maar schuift de schuld van onze bouwwoede niet alleen in de schoenen van politici. Geregeld geeft hij ook zichzelf een pets."

Leue brengt het boek grotendeels onbewerkt op scène. "Braem was een begenadigd schrijver. Sommige passages werden geschrapt, maar verder is er amper aan de tekst geraakt. Om beter zijn persoonlijkheid te vatten, heb ik in het Felixarchief ook Braems' briefwisseling doorgenomen. Toont de architect zich in het boek soms zelfingenomen, dan is dat in zijn brieven minder het geval."

De 'verrommeling' van België

"Als mens werd Braem getekend door twee tegenslagen: de 'smeerlap' Stalin en het overlijden van zijn vrouw. Het stel had geen kinderen en na haar dood leefde Braem vijftien jaar alleen als weduwnaar. Het failliet van het communisme tergde hem eveneens. Braem wilde werken aan een betere wereld, maar vond dat hij daarin had gefaald."

Braems boek draagt als ondertitel 'Een wandelgids voor de ontwakende slaapwandelaar'. "De architect wilde de Vlaming aan

het denken zetten", vervolgt Leue. "Tegenover andere landen in Europa vindt Braem ons land blijk geven van een gigantische chaos. Er zit geen visie achter onze manier van bouwen. Zo vindt de architect dat er te veel gebouwd wordt vanuit de portemonnee, of op plekken middenin de natuur."

"Dat politici en projectontwikkelaars samen plannen smeden, zonder visie van een stedenbouwkundige, is nog steeds actueel. Braem hield een pleidooi tegen de 'verrommeling' en het dichtmetselen van België. Hoewel er nu een tendens is om de steden autolouwer te maken en grote bouwprojecten neer te poten buiten de stad, is dat fenomeen vandaag nog steeds zichtbaar."

Of ook architectuurleken baat hebben bij Braems' manifest? "Het boek gaat eigenlijk maar voor de helft over bouwen. Braem ziet architectuur als een metafoor voor het leven. Waarom gaan we op reis, waarom hebben we een auto, wat is geluk? Braem heeft ook humor, zij het van de wrange soort. Middenin het boek staat een verhaal van wel tien pagina's dat lezers moet doen nadenken over zichzelf. Braem wil mensen laten zoeken naar hun echte ik. Pas dan kunnen ze een geschikte woning vinden. Hij spreekt over architectuur als de 'verfeestelijking van de ruimte'. Mooi gezegd, hij wil van het leven een feest maken."

Welke indruk heeft Braem op Dimitri Leue achtergelaten? "Hij komt op me over als iemand die niet stil kon zitten. Hij keek geen tv, las wel boeken, schilderde, schreef gedichten, beeldhouwde en wandelde met zijn vrouw. Werk en privé vielen samen voor Braem. Gravend naar de man achter de architect, ben ik steeds verliefder op hem geworden. Hij was een romantische ziel, met scheppingsdrang, correct, vriendelijk."

"Hoe druk hij het ook had, Braem beantwoordde zelf alle brieven. Ook die van de kleine man. Toen een bewoner uit een woonblok in Boom klaagde dat hij zijn ramen niet kon wassen, omdat hij de ladder dan in de tuin bij de boze onderbuur moest zetten, zocht Braem mee naar oplossingen. Leren samenleven was een van zijn zendingen."

ILSE DEWEVER

GAZET VAN ANTWERPEN

ZATERDAG 1 EN ZONDAG 2 SEPTEMBER 2018